

Yttrande över SOU 2017:22; Från värdekedja till värdecykel- så får Sverige en mer cirkulär ekonomi

Dnr:

Sammanfattning av ärendet

Södertälje kommun har fått remissen ”Från värdekedja till värdecykel – så får Sverige en mer cirkulär ekonomi”, från utredningen cirkulär ekonomi, för besvarande.

Utredningens huvuduppdrag har varit att analysera och föreslå styrmedel för att främja den cirkulära ekonomin, det vill säga ökad nyttjandegrad och ökad återanvändning av produkter för att förebygga uppkomsten av avfall. Lagändringar och styrmedel föreslås i utredningen, som ska ge incitament till producenter och konsumenter för att främja handeln med begagnade produkter samt stimulera reparationer och uppgradering av produkter. Målet är att nå en mer resurseffektiv och cirkulär samhällsekonomi.

Södertälje kommun ser generellt mycket positivt på förslaget. Lagförslagen och de styrmedel som föreslås är centrala för att kommunerna ska få bättre förutsättningar att skapa lösningar för ökad sortering, återanvändning, stimulera bilpooler för medborgare och företag. Södertälje kommun saknar dock mål, krav på uppföljning och en tydligare ansvarsfördelning för att öka återanvändning, sortering och resurseffektiviteten i alla led i samhället. Södertälje kommun efterfrågar också medel för att skapa lösningar för återanvändning och sortering samt resurser för att informera och utbilda om frågorna för att nå beteendeförändringar för bättre resurshushållning.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse 2017-05-24

Förslag till yttrande

SOU 2017: 22 Från värdekedja till värdecykel- så få Sverige en mer cirkulär ekonomi.

Ärendet

Cirkulär ekonomi handlar om effektivare användning av naturresurser för att öka återanvändning av konsumentprodukter. Många aktiviteter sker för att öka resursutnyttjandet i Sverige idag men det finns ingen samlad strategi. Denna utredning kan ses som ett första steg för en nationell strategi för cirkulär ekonomi.

Generellt ser Södertälje kommunen mycket positivt på förslaget. Kommunerna är viktiga aktörer för att skapa förutsättningar och informera medborgarna om ökad återanvändning och sortering. Många av förslagen är centrala för att kommunerna lokalt ska få bättre förutsättningar för att öka återanvändning och resurseffektiviteten. I Södertälje kommuns avfallsplan arbetar kommunen med cirkulär ekonomi lokalt. Förslagen som föreslås i utredningen underlättar för Södertälje kommun att fortsätta genomföra avfallsplanen.

Utredningen innehåller en rad förslag på lagändringar, till exempel att kommunerna ska underlätta insamling och sortering av återanvändbara produkter. Södertälje kommun ser positivt på förslagen på lagändringar som är en förutsättning för att öka det lokala arbetet med sortering och resurseffektivitet. Södertälje kommun efterfrågar dock resurser för att kunna investera i lösningar, till exempel återbruk, för att medborgare ska kunna återanvända och sortera mera. Södertälje kommun efterfrågar även resurser för att utbilda och informera medborgare och företag om sortering och resurshushållning och skapa beteendeförändringar.

Skatteväxling tas upp som ett viktigt styrmedel i utredningen, det vill säga att sänka skatten på arbete och höjd skatt på material. Skatteväxling ses i utredningen som en nyckelfaktor för att få igång cirkulära affärsmodeller. Införandet av nya miljöskatter har gått trögt och utredningen vill bidra till hur en mer omfattande skatteväxling kan genomföras. I utredningen diskuteras tänkbara utformningar av en bred miljöskatt. Förslaget som nämns är; höjd grundmoms, punktskatt i form av ett procentuellt påslag utifrån varans försäljningspris, punktskatt i form av en skatt per kilo vara.

Ett kapitel i utredningen handlar om att öka tillgängligheten till bilpooler. Tillgängligheten för bilpoolsbilar är avgörande för att bilpooler ska bli attraktiva för medborgare och företag i kommunerna. Nya innovativa lösningar för att stimulera medborgare och företag dela, låna och hyra bil efterfrågas dock av Södertälje kommun. I utredningen delas bilpooler in i två typer; fasta och flytande bilpooler. De fasta bilpoolerna har reserverade parkeringsplatser för poolbilen och bilen ska återlämnas till samma plats efter hyrtillfället. Flytande bilpooler placeras på gatumark utan fasta parkeringsplatser. De kan köras från en plats till en annan som en envägsresa utan att föraren behöver återlämna bilen. Användaren hittar tillgängliga bilpoolsbilar och deras position med hjälp av webb- telefontjänster. Eftersom tillgängligheten är så central för att bilpooler ska bli konkurrenskraftiga bedömer Södertälje kommun att de flytande bilpoolerna är mest intressanta att utveckla för medborgarna.

För att underlätta etablering av bilpooler, föreslås att ge kommunerna möjlighet att upplåta gatumark som bilpoolspartering genom lokala trafikföreskrifter. I kommunernas detaljplaner anges vad som är allmän platsmark och markanvändningen ska anpassas till allmänna behov. Kommuner har rätt att avsätta allmän platsmark till särskilda ändamål, till exempel parkering för rörelsehindrande, taxifickor, laddplats för elbil. Av samma skäl bör kommuner ges möjlighet att avsätta allmän platsmark som bilpoolsplats. Genom att växla över en del av gatumarken från boendeparkering till bilpoolspartering, blir effekten att tillgång till bil ökar. Södertälje kommun ser positivt på förslaget att möjliggöra upplåtelse av gatumark som bilpoolspartering.

I förslaget nämns även förslag om att införa ett så kallat hyberavdrag, det vill säga en skattereduktion för konsumenter som har utgifter för tjänster i samband med hyra, begagnatförsäljning eller reparation av konsumentprodukter. Hyberavdraget syftar alltså till att

förlänga konsumentprodukters livslängd och nyttjandegrad genom att stimulera till att fler säljer vidare eller reparerar konsumentvarorna i stället för att köpa nya. Detta förväntas också ge ökade arbetstillfällen och stärker småföretags möjligheter att utvecklas. Södertälje kommunen ser positivt på förslaget om hyberavdrag.

Vad Södertälje kommun främst saknar i utredningen är tydligare nationella mål, uppföljning och ansvarsfördelning för att återanvändning, sortering och resurseffektiviteten ska öka i samhället. Södertälje kommun efterfrågar en nationell samordning med mål samt krav på att uppföljning bör ställas och efterfrågas för att frågorna ska prioriteras och att resurseffektiviteten ska öka i alla led.

Medel till finansiering för att skapa lösningar, till exempel återbruk för ökad återanvändning och sortering efterfrågas också från Södertälje kommun. Olika lösningar med återbruk som utredningen visar på är positiva men kräver stöd för finansiering, i alla fall initialt. Medel för att öka kunskaps- och informationsinsatserna för att uppnå beteendeförändring som stimulerar medborgare till att öka sortering och återanvändning efterfrågas också.

Ekonomiska konsekvenser och finansiering

Med de övergripande förslag som lämnas i utredningen är det inte möjligt att mera i detalj beskriva de ekonomiska konsekvenserna för Södertälje kommun.

Dock kommer det sammantaget att krävas en bemanningsmässig förstärkning i den kommunala organisationen tillsammans med ökning av investeringar för att kunna genomföra förslagen. Inte minst förslaget om förtydligandet av kommunernas ansvarsförebyggande roll kommer att medföra behov av resursförstärkning, men där det enligt förslaget ska finansiering kunna ske i viss utsträckning med en ökad renhållningsavgift.

Att förebygga avfall i den kommunala verksamheten ligger i linje med Södertälje kommuns inriktning på ett hållbart samhälle och där kommunen kan skapa en möjlighet att ha en ledande position i det lokala samhället.

Sammantaget är bedömningen att med en långsiktighet i arbetet med övergång till en cirkulär ekonomi, med rätt nivå på statligt finansiellt stöd och samordning inom kommunala sektorn tillsammans med starka incitament, bör det finnas goda förutsättningar att kunna genomföra utredningens förslag.

Kontorets/förvaltningens förslag till nämnden:

Kommunstyrelsen antar remissyttrandet som sitt svar på betänkande.

Rickard Sundbom

Stadsdirektör

Pierre Frennesson

Stadsjurist/Chef enheten utredning och hållbarhet

Handläggare: Ebba Jordelius
Miljöstrateg
Utredning och hållbarhet
Telefon (direkt): 08-523 043 65
E-post: ebba.jordelius@sodertalje.se

YTTRANDE
2017-06-16
Kommunstyrelsen

Miljö- och energidepartementet

Södertälje kommuns yttrande över betänkandet: Från värdekedja till värdecykel- så får Sverige en mer cirkulär ekonomi (SOU 2017: 22)

Södertälje kommun har följande synpunkter på betänkandet:

- Södertälje kommunen är generellt mycket positivt på förslaget. Kommunerna är viktiga aktörer för att skapa förutsättningar och informera medborgarna om ökad återanvändning och sortering. Förslagen på lagändringar och styrmedel är centrala för att kommunerna lokalt ska få bättre förutsättningar för att öka återanvändning och resurseffektiviteten. I Södertälje kommuns avfallsplan arbetar kommunen med cirkulär ekonomi lokalt. Förslagen som föreslås i utredningen underlättar för Södertälje kommun att fortsätta genomföra avfallsplanen.
- Södertälje kommun ser positivt på förslaget att ge kommunerna möjlighet att upplåta gatumark som bilpoolsparkering genom lokala trafikföreskrifter. I kommunernas detaljplaner anges vad som är allmän platsmark och markanvändningen ska anpassas till allmänna behov. Kommuner har rätt att avsätta allmän platsmark till särskilda ändamål, till exempel parkering för rörelsehindrande, taxifickor, laddplats för elbil. Av samma skäl bör kommuner ges möjlighet att avsätta allmän platsmark som bilpoolplats. Genom att växla över en del av gatumarken från boendeparkering till bilpoolsparkering, blir effekten att tillgången till poolbilar ökar.
- Södertälje kommun ser positivt på att införa ett så kallat hyberavdrag, det vill säga en skattereduktion för konsumenter som har utgifter för tjänster i samband med hyra, begagnatförsäljning eller reparation av konsumentprodukter. Hyberavdraget syftar till att förlänga konsumentprodukters livslängd och nyttjandegrad genom att stimulera till att fler säljer vidare eller reparerar konsumentvaror i stället för att köpa nya. Detta förväntas också ge ökade arbetstillfällen och stärker småföretags möjligheter att utvecklas.

- Södertälje kommun saknar tydligare nationella mål, uppföljning och ansvarsfördelning för att återanvändning, sortering och resurseffektiviteten ska öka i alla led samhället. Södertälje kommun efterfrågar en nationell samordning med mål samt krav på att uppföljning bör ställas och efterfrågas för att frågorna ska prioriteras för att resurseffektiviteten ska öka.
- Södertälje kommun efterfrågar medel för att skapa lösningar för återanvändning, till exempel återbruk för ökad återanvändning och sortering. Olika lösningar med återbruk som utredningen visar på är positiva men kräver finansiellt stöd, i alla fall initialt.
- Södertälje kommun efterfrågar medel för kunskaps- och informationsinsatser för att uppnå nödvändiga beteendeförändringar som stimulerar medborgare till att öka sortering och återanvändning.

Boel Godner

Kommunstyrelsens ordförande

Från värdekedja till värdecykel
– så får Sverige en mer cirkulär ekonomi

Betänkande av Utredningen cirkulär ekonomi

Stockholm 2017

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2017:22

Sammanfattning

Utredningens huvuduppdrag har varit att analysera och föreslå styrmedel för att främja ökad nyttjandegrad och ökad återanvändning av produkter för att därmed förebygga uppkomsten av avfall. Styrmedlen ska ge incitament till både producenter och konsumenter att främja handeln med begagnade produkter samt stimulera reparationer och uppgradering av produkter. Uppdraget ska i första hand inrikta sig på produkter avsedda för konsumentmarknaden. Dessa förslag presenteras i del II i detta betänkande.

Regeringens övergripande syfte med utredningsuppdraget var att nå en mer resurseffektiv och cirkulär samhällsekonomi. Utredningen har därför valt att även beskriva vad cirkulär ekonomi innebär och hur Sverige mer kraftfullt kan styra i den riktningen. En bred nationell samverkan för cirkulär ekonomi skulle kunna bli en verksam strategi för både hållbarhet och svensk konkurrenskraft. Dessa delar återfinns i del I i betänkandet.

Del I: Cirkulär ekonomi för hållbarhet och konkurrenskraft

Hållbar ekonomi

Med industrisamhällets framväxt följde en lång period av stark ekonomisk utveckling. Den har präglats av en linjär ekonomi som förenklat bygger på att utvinna naturresurser, producera, konsumera och sedan bli kvitt avfallet. Ibland uttrycks detta som ”take-make-dispose” eller ”slit och släng”.

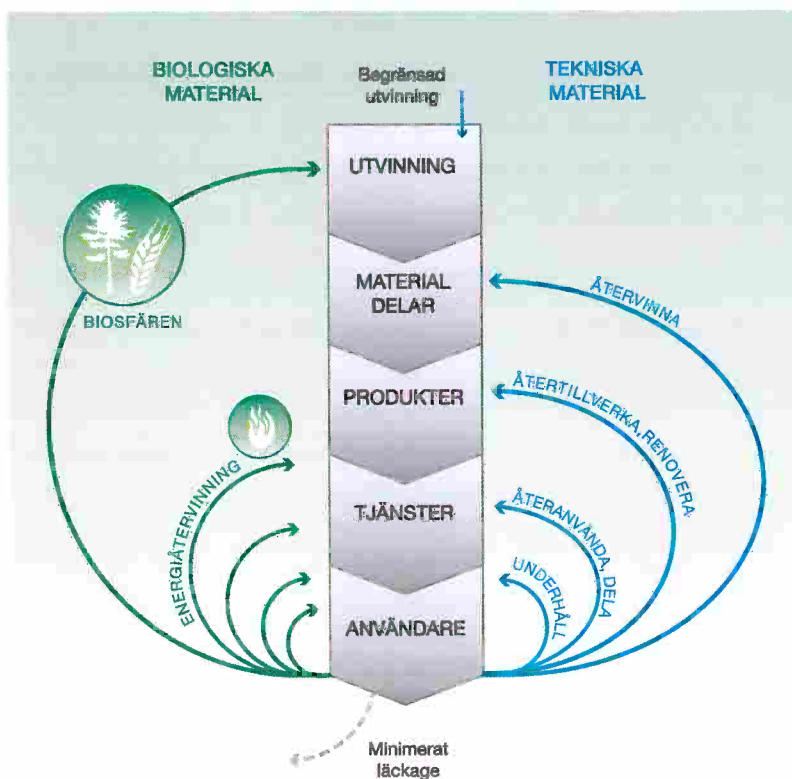
Denna ekonomiska framgång har samtidigt vållat växande kostnader som inte är synliga i ekonomin. Dessa så kallade negativa externa effekter kan inte längre betraktas som mindre bieffekter, utan har lett till att hela det globala samhället i dag lever nära gräns-

erna för jordens bärkraft. Den pågående klimatförändringen är det tydligaste exemplet på att den linjära ekonomin inte är hållbar. Men klimatet är bara en del av en större utmaning. Majoriteten av de negativa miljöeffekter vi ser beror på annan materialanvändning än den fossila energin.

Huvudproblemet med den linjära ekonomin är inte att begränsade råvaror "tar slut" utan att det material vi använder förr eller senare blandas och sprids, tappar sitt ekonomiska värde, blir svårt att nyttiggöra och i många fall slutar som miljögifter för människor och natur. De naturresurser som är tydligast hotade är jordens gröna produktion, de livsuppehållande system som är basen för alla de ekosystemtjänster som ett fungerande samhälle bygger på.

Cirkulär ekonomi kan ses som en metafor för en ekonomi som fungerar inom gränserna för jordens bärkraft. Det är en ekonomi där avfall i princip inte uppstår, utan resurser kan behållas i samhällets kretslopp eller på ett hållbart sätt återföras till naturen. Detta illustreras översiktligt i bilden nedan. I den cirkulära ekonomin blir det relevant att tala om *användare* snarare än konsumenter och *värdecykler* snarare än värdekedjor.

Figur 1 Resursflöden i en cirkulär ekonomi

Källa: Ellen MacArthur Foundation/Mc Kinsey.

Global konkurrenskraft

Till mitten av detta århundrade förväntas världens befolkning öka till omkring 10 miljarder människor och världsekonomin bli cirka tre gånger större än i dag. Redan till år 2030 förväntas ytterligare omkring 3 miljarder människor lämna fattigdom och räknas in i den globala medelklassen. Denna enorma konsumtionsökning kommer att sätta ännu högre tryck på naturresurser och ekosystem. Det är i denna värld som Sveriges näringsliv och Sverige som ett litet exportberoende land ska vara konkurrenskraftigt. De globala marknaderna kommer att efterfråga smarta, cirkulära lösningar.

Cirkulär ekonomi handlar om effektivare användning av naturresurser, vilket också möjliggör sänkta kostnader. Studier av potentialen för cirkulär ekonomi i Europa indikerar möjliga vinster för Europas medborgare jämförbara med de vinster som beräknades när planerna för den gemensamma europeiska marknaden formulerades på 1980-talet. Bland andra OECD beskriver hur den cirkulära ekonomin kan ge betydande vinster för såväl samhälls-ekonomi som näringsliv.

Den tekniska utvecklingen bidrar till starkt växande möjligheter för cirkulär ekonomi på 2000-talet. Det beror främst på två tekniska omvälvningar i vår tid.

Den första är digitaliseringen som påverkar hela samhällsutvecklingen och även ger helt nya möjligheter att följa, mäta och styra material i enskilda produkter eller materialcykler i samhället. Många tjänster kan avmaterialiseras eller virtualiseras, som skett med till exempel musik, böcker eller möten. Digitala plattformar för uthyrning av exempelvis bostäder och lokaler eller för delning av fordon gör att underutnyttjade tillgångar i ekonomin kan nyttiggöras.

Den andra revolutionen handlar om att förnybar energi, framför allt förnybar elproduktion, blir konkurrenskraftig utan subventioner på allt fler marknader i världen. Därmed kan den cirkulära ekonomin också drivas med cirkulär, förnybar energi.

För en cirkulär ekonomi är det centralt att farliga ämnen inte kommer in i kretsloppen. Giftfria material är en del av omställningen till en cirkulär ekonomi.

Det finns en stor verktygslåda för att redan i dag utveckla cirkulära affärsmodeller som i många fall har förutsättningar att vara mer konkurrenskraftiga än de traditionella. Men det finns samtidigt många hinder för omställningen mot en cirkulär ekonomi. Lagar och regelverk, institutioner, skatter och subventioner, vanor och tankemönster har formats under lång tid i den linjära ekonomin. Omställningen kommer också att ta lång tid, kräva stegvis omprövning och många fler förändringar än vad som ryms i denna begränsade utredning. Det innebär samtidigt en stor potential för innovation av framtidens hållbara affärsmodeller, företag och samhällen.

Cirkulär ekonomi högt på den globala dagordningen

EU-kommissionen presenterade i december 2015 ett paket med förslag till åtgärder för omställning till cirkulär ekonomi som diskuteras i parlamentet och EU:s medlemsländer. Nederländerna, Finland och Tyskland är exempel på EU-länder med en strategisk agenda för ökad cirkulär ekonomi och ökad resurseffektivitet.

Japan lyfte under devisen 3R (Reduce, Reuse, Recycle) detta tema i det dåvarande G8-samarbetet bland världens största ekonomier för mer än tio år sedan. Landet driver ett regionalt 3R-samarbete i Asien och vidareutvecklar nu sitt arbete både nationellt och internationellt.

Kinas nuvarande femårsplan har cirkulär ekonomi som ett huvudtema och den kinesiska regeringen beskriver detta som landets tillväxtmodell för att kunna fortsätta skapa ekonomiskt välstånd och samtidigt få kontroll på de påtagliga negativa miljöeffekterna.

OECD inkluderar omställningen till cirkulär ekonomi i de megatrender som påverkar vetenskap, teknik och innovation och startar nya studier för att beskriva sambandet mellan ekonomi och resursanvändning.

De ledande internationella exempel som utredningen kunnat ta del av och som tycks få allt starkare genomslag, har gemensamt att de drivs ur ett näringspolitiskt och ekonomiskt perspektiv lika mycket som ur ett miljöpolitiskt.

Sverige – tidigt och aktivt men inte ledande

Det pågår i dag många initiativ och samarbeten i Sverige med bäring på resurseffektivisering och cirkulär ekonomi. De involverar allt från stora industriföretag till ideella organisationer och inte minst en rad forsknings- och innovationsprogram. Det mesta av de grundläggande principerna formulerades politiskt redan i den så kallade kretsloppspropositionen 1993. Under det svenska ordförandeskapet i EU 2009 var begreppet Eco Efficient Economy – att skapa mer ekonomisk nytta med mindre användning av begränsade resurser och mindre negativ miljöpåverkan – ett bärande tema. Den nuvarande regeringen har identifierat en cirkulär och biobaserad ekonomi som ett av fem så kallade strategiska samverkansområden.

Men Sverige hör likväl inte till de länder som betraktas som ledande i utvecklingen av en cirkulär ekonomi. Det saknas tydligt uttalade ambitioner och mål och ett strategiskt sammanhang, vilket försvagar effekten av alla de enskilda aktiviteter som pågår.

Förslag: Tillsätt en tidsbegränsad delegation för cirkulär ekonomi

Utredningen bedömer att regeringen bör lyfta omställningen till cirkulär ekonomi till strategisk nivå i nära samverkan mellan stat, näringsliv, regioner, kommuner, forskning och civilsamhälle. Samverkan bör syfta till såväl stärkt svensk konkurrenskraft som global hållbarhet och utformas som en del av näringspolitiken och det svenska genomförandet av FN:s Agenda 2030.

Det kräver väl förankrade och ambitiösa mål, synligt ledarskap på högsta nivå och en samlad struktur för alla pågående och kommande initiativ.

För att initiera arbetet och driva samverkan bör en tidsbegränsad delegation för cirkulär ekonomi inrättas direkt under Näringsdepartementet med representation på högsta nivå från politik, näringsliv och andra aktörer.

Gemensamt bör formerna för den konkreta samverkan utarbetas. Delegationens uppdrag bör innefatta att:

- starta och driva den *process* som behövs för att få igång en bred och aktiv *nationell samverkan*, inklusive förslag till mål, prioriteringar och handlingsplan,
- vara *kontaktpunkt* mellan alla centrala aktörer: stat, näringsliv, akademi, den regionala och lokala nivån och det civila samhället.
- Hålla en *samlad bild* av, och *facilitera effektiv samverkan* mellan, alla initiativ på området. Framför allt kan delegationen stärka kopplingen mellan innovation och policyutveckling.
- Utgöra ett *kunskapscentrum* och svara för omvärldsbevakning vad gäller cirkulär ekonomi i Sverige.
- Bidra till diskussionen om en ändamålsenlig *långsiktig målstyrning* av Sveriges hållbarhetsarbete och hur det fortsatta arbetet för cirkulär ekonomi ska *organiseras* efter det att delegationen upphört.

Inriktningen bör vara att förenkla och förtydliga statens styrning, stärka främjarperspektivet i hållbarhetsomställningen och bättre förena miljö- och näringspolitik.

Produktdesign kommer att vara ett centralt område för att främja fler cirkulära affärsmodeller. Eftersom Sverige är en liten del av en global ekonomi och dessutom del av en gemensam europeisk marknad, behöver dock många skarpa regelförändringar drivas i EU eller internationellt, snarare än beslutas nationellt.

Bedömning: Skatteväxling för cirkulär ekonomi

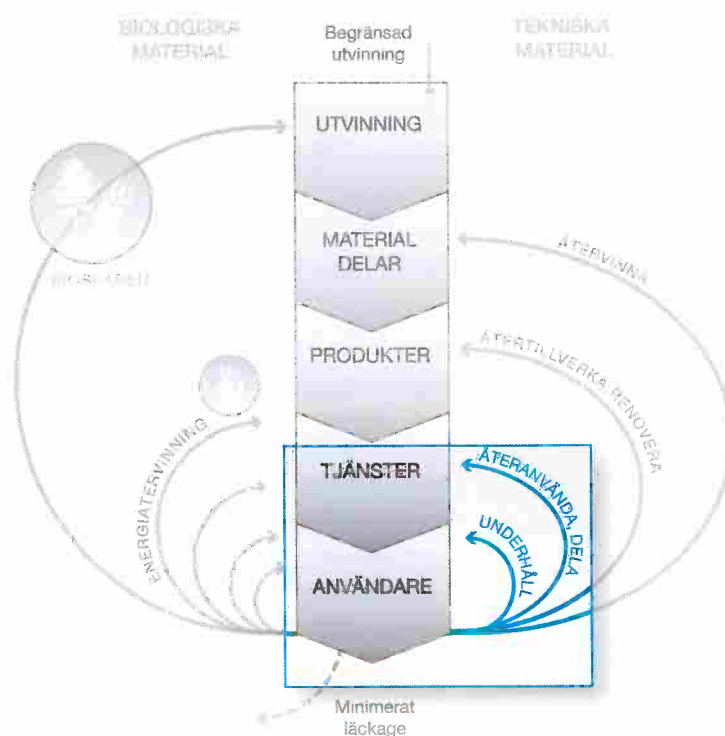
Det finns sedan länge ett brett politiskt stöd i Sverige för att öka inslaget av miljöskatter och avgifter till förmån för att sänka skatten på arbete. Trots det har den utvecklingen stagnerat och Sverige beräknas i dag ha en av de lägsta andelarna miljörelaterade skatter bland EU:s medlemsländer.

Utredningen diskuterar vad detta kan bero på och belyser möjliga vägar för en mer omfattande skatteväxling som kan ge utrymme för betydande skattesänkningar på arbete och därmed för ett ökat tjänsteinnehåll i konsumtionen.

Del II: Styrmedel för ökad nyttjandegrad och återanvändning av konsumentprodukter

Del II innehåller konkreta förslag om styrmedel för att öka användningen, eller nyttjandegraden, och återanvändningen av konsumentprodukter. Det handlar alltså om de "inre cirkulärna" i den cirkulära ekonomin, vilket illustreras i bilden nedan.

Figur 2 Ökad nyttjandegrad och återanvändning – del av en cirkulär ekonomi

Av 100 kronor av hushållens utlägg för inköp och reparationer av konsumentprodukter går bara 80 öre till reparationer. Utgifterna för hyra eller köp av begagnade konsumentprodukter är också mycket små. Dessa siffror beskriver snarare en slit-och-släng-ekonomi än en cirkulär ekonomi. För att ändra denna utveckling behövs nya och utvecklade styrmedel.

Utredningen har studerat vilka hinder det finns för att öka nyttjandegraden och återanvändningen av produkter. Det viktigaste hindret är prisrelationerna. Det är i många fall dyrare att reparera en vara än att köpa en likadan fast ny. Även att hyra och att få hjälp med att sälja vidare begagnade varor är relativt sett dyrt.

Andra exempel på hinder är att reparationer, hyra av produkter och begagnathandel är tidskrävande för konsumenten, att marknaderna för begagnade varor och reparationstjänster hålls tillbaka av regler anpassade för avfall samt bristande genomslag för cirkulär design vid tillverkning av nya produkter. Till detta kommer att efterfrågan är begränsad på grund av konsumenternas preferens för nya saker och modeller.

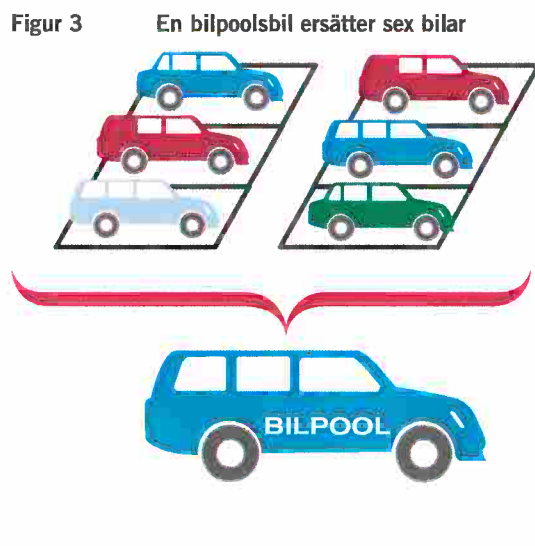
När utredningen har övervägt nya eller ändrade styrmedel för att möta dessa hinder har utredningen tillämpat urvalskriterier utifrån bland annat utredningens direktiv, andra pågående eller avslutade utredningar samt brett genomslag och konkret genomförbarhet för föreslagna åtgärder.

Utredningens konkreta förslag beskrivs nedan.

Förslag: Öka tillgängligheten till bilpooler

De flesta privatbilar står parkerade mer än 90 procent av tiden. Bilpooler är ett sätt att öka nyttjandegraden av bilar och på det sättet minska behovet av parkeringsplatser och nyttillverkning av bilar. Många kommuner har en önskan att främja bilpooler men då det saknas en definition av vad en bilpool är och lagstöd för att gynna dessa, har kommunerna inte kunnat göra det.

För att öka tillgängligheten till bilpooler har utredningen tagit fram ett förslag på lagstadgade kriterier för vad som avses med allmänt tillgängliga bilpoolsfordon, vilka sedan kan användas som grund för statliga eller lokala främjandeåtgärder. Bilpooler ska ges möjlighet att ansöka hos Transportstyrelsen om att fordon som uppfyller kriterierna registreras som allmänt tillgängliga bilpoolsfordon i trafikregistret. Dessutom föreslås att kommuner ska ges möjlighet att avsätta gatumark som bilpoolspartering, genom lokala trafikföreskrifter.

Effekterna av förslaget väntas bli minskat behov av nyproduktion av bilar, minskat behov av parkeringsplatser samt lägre utsläpp från bilresor. Detta kommer att underlätta bostadsbyggande och samhällsplanering för hållbara städer. De administrativa kostnaderna bedöms som relativt begränsade.

Förslag: Inför ett hyberavdrag

De sedan tidigare införda reparationsavdragen inom rut- och rot samt sänkningen av momsen på vissa reparationer, har rönt stor internationell uppmärksamhet. Utredningen föreslår att nästa steg tas för att stimulera hushållen att reparera, hyra och sälja vidare konsumentprodukter: ett hyberavdrag (hyra-begagnat-reparation).

Förslaget går ut på att hushållen, likt vid rot- och rutavdragen, får en skattereduktion när de reparerar eller hyr konsumentprodukter eller köper tjänster för att sälja vidare begagnade produkter. Skattereduktionen föreslås uppgå till 50 procent av tjänsternas arbetskostnad. Denna skattereduktion minskar skattekillen för hushåll som köper hybertjänster.

Utredningen har valt en modell med låga administrativa kostnader genom användandet av en schablon vid beräkning av skattereduktionens storlek. För att motverka missbruk av skattereduktionen föreslår utredningen att Skatteverket ges utökade möjligheter att kontrollera att de tjänster som utförs verkligen är de som skattereduktionen avser.

Förslaget förväntas leda till i storleksordningen 10 000 nya arbetstillfällen, av vilka en betydande del förväntas gå till utrikesfödda personer och andra som i dag står lång ifrån arbetsmarknaden. Förslaget förväntas därför ge positiva effekter för både arbetsmarknad, integration och miljö.

Förslaget beräknas leda till att statens skatteintäkter blir 0–1,8 miljarder kronor lägre per år, bland annat beroende på hur många av de nya jobben som går till personer som annars vore arbetslösa.

Förslag: Underlätta för hushållen att förebygga avfall

Kommunen har en viktig roll i att minska mängden hushållsavfall. I miljöbalken stadgas att kommunens åtgärder för att förebygga avfall ska beskrivas i kommunens avfallsplan. Den kommunala skyldigheten att beskriva åtgärder för att förebygga avfall är emellertid inte länkad till någon uttrycklig skyldighet att förebygga hushållens avfall i kommunen.

Vi föreslår att kommunens avfallsförebyggande roll ska förtydligas. Ett tydligare utpekat ansvar kan skapa höjd ambitionsnivå och ett mer strategiskt arbete med dessa frågor. Kommuner bör ges skyldighet att dels informera kommuninvånarna om hur de kan vidta avfallsförebyggande åtgärder, dels vidta åtgärder för att underlätta för hushåll att minska mängden avfall, genom att möjliggöra för insamling av återanvändbara produkter. Slutligen föreslås kommunerna få en möjlighet att finansiera vissa åtgärder för att förebygga hushållsavfall med hjälp av renhållningsavgiften.

Kommunernas kostnader förväntas uppgå till mellan 75 till 150 miljoner kronor per år. Kommunerna kan välja att finansiera denna utgift med en höjd renhållningsavgift.

Förslag: Förebygga avfall i statliga och kommunala verksamheter

Kommuner och statliga myndigheter har ett särskilt ansvar att förebygga avfall i sin verksamhet, dels som förebild för privatpersoner och företag, dels som användare av skattemedel. I sin roll som upphandlare har den offentliga förvaltningen också möjlighet att styra marknaden mot giftfria, avfallssnåla och cirkulära produkter, tjänster och affärsmodeller. Hur långt man kommit i arbetet med att förebygga avfall i sina verksamheter varierar dock betydligt mellan olika kommuner och statliga myndigheter.

Utredningen föreslår att kommunens skyldighet att förebygga avfall i sin verksamhet tydliggörs, genom en precisering i reglerna som styr kommunens avfallsplan. Avfallsplanen ska innehålla uppgifter dels om förebyggande av avfall i den egna verksamheten, dels hur kommunen verkar för att förebygga avfall i kommunen.

Vidare föreslår utredningen att statliga myndigheter ges en skyldighet att förebygga avfall i sin verksamhet, inom ramen för myndighetens miljöledningssystem.

Utredningen anser att regeringen bör överväga att ge ett tidsbegränsat ekonomiskt stöd till kommuner för strategiskt arbete med att förebygga avfall i kommunens verksamheter samt ge Upphandlingsmyndigheten i uppdrag att utveckla mått och kriterier för cirkulär upphandling.

Förslagen väntas leda till ökade kostnader för fler anställda i kommunerna till en kostnad på uppåt 200 miljoner kronor. Förslaget har en potential att minska myndigheternas och kommunernas kostnader med cirka 2 miljarder kronor per år, vilket bland annat väntas leda till minskade klimatutsläpp med 45 000 ton koldioxidekvivalenter årligen.

Förslag: Stärk rätten att reklamera undermåliga produkter

Sverige bör verka för regler som styr till mer hållbar produktdesign. Som ett led i detta bör regeringen verka för att skifta bevisbördan i reklamationsrätten, genom att förlänga perioden då säljaren har bevisbördan från nuvarande sex månader till två år. Först efter två år ska därmed bördan övergå till konsumenten att visa att felet fanns redan vid köptillfället. Utredningen bedömer att en sådan

ändring stärker konsumentskyddet och kan styra till mer hållbar produktdesign.

Utredningen föreslår att Sverige bör verka för att reglerna beslutas på EU-nivå. Om inte EU-förhandlingarna ger önskat resultat bör Sverige utnyttja möjligheten att nationellt gå längre än EU:s minimiregler.

Förslag: Stärk förtroendet och öka rättssäkerheten inom begagnathandel och delning

Regeringen bör verka för att stärka förtroendet och rättssäkerheten vid handel med begagnade produkter och delning av produkter. Exempel på åtgärder som regeringen bör överväga är att:

- se över Konsumentverkets uppdrag för handel mellan privatpersoner,
- utreda behovet av och, om behovet finns, utveckla certifierings-system eller uppförandekoder för begagnathandeln, särskilt inom handel med begagnad elutrustning,
- låta berörda myndigheter ta fram vägledning som beskriver när återanvändning typiskt sett bör undvikas av miljö- eller säkerhetsskäl, och
- låta berörda tillsynsmyndigheter gemensamt utreda hur EU:s produktsäkerhetsregler ska tolkas vid handel med begagnade produkter.

Förslagen som en helhet

Genomförs hela paketet av åtgärder bedöms förslagen förstärka varandra. Exempelvis får ett skatteavdrag för reparation, hyra, delning och begagnatförsäljning verklig systemförändrande kraft först när det kombineras med åtgärder för att stimulera produktdesign och cirkulära affärsmodeller.

Utredningens förslag ger effekter på bred front och skulle inte bara kraftigt förstärka det avfallsförebyggande arbetet, i linje med utredningens direktiv, utan också tydligt signalera att Sverige börjar styra mot en hållbar cirkulär ekonomi.